Diagnosi sectorial. Necessitats i formes de resposta de la població de Cornellà en matèria de cultura, sostenibilitat i cohesió social.

Comunalitat urbana de Cornellà Jacaranda

ÍNDEX

1. Presentació Comunalitat Jacaranda. 4
   a. Objectius. 4
   b. Metodologia emprada 4
2. Eix 1. Cultura (lliure, comunitària, antiracista i feminista). 4
   a. Necessitats identificades 4
   b. Formes de resposta. 4
   c. Propostes a futur. 4
3. Eix 2. Ciutat sostenible i economia de proximitat. 4
   a. Necessitats identificades 4
   b. Formes de resposta 4
   c. Propostes a futur. 4
4. Eix 3. Cohesió social i igualtat d'oportunitats. 4
   a. Necessitats identificades 4
   b. Formes de resposta 6
   c. Propostes a futur. 7
5. Conclusions finals. 8

1. Presentació Comunalitat Jacaranda.

a. *Objectius.*

La Comunalitat Jacaranda té com a objectiu general contribuir a la construcció i consolidació d'una comunalitat urbana a Cornellà de Llobregat, amb la finalitat de generar espais de cooperació, coordinació, aprenentatge, innovació i creació en l'àmbit de l'economia urbana i de proximitat. La nostra intenció és acompanyar projectes d'ajuda mútua i generar activitat econòmica col·lectiva, mitjançant tres eixos de treball: la cultura, la sostenibilitat i l'economia de proximitat i la cohesió social i igualtat d'oportunitats.

Una de les actuacions inicials que engega la Comunalitat és la realització d'una diagnosi, sectorial i participativa, que ens permet aproximar-nos a les necessitats de la població de Cornellà i a les formes de resposta que tradicionalment s'han donat al territori. Amb això, podem establir quins són els espais on la Comunalitat pot trobar el seu espai, atenent accions prioritàries que encara no tinguin resposta i consolidant, impulsant i reconeixent les iniciatives detectades.

En conclusió, la present diagnosi persegueix els següents objectius:

1. Identificar les necessitats en matèria de cultura, sostenibilitat i cohesió social a Cornellà, fent especial incidència als barris de la comunalitat: Almeda, Centre i Riera.
2. Identificar les formes de resposta a aquestes necessitats: iniciatives de suport mutu, activisme, béns comuns…
3. Un cop s'han identificat les necessitats del territori i s'han definit les iniciatives de suport mutu i els béns comuns, començarem a perfilar aquelles actuacions on la Comunalitat pugui tenir una incidència positiva en el territori.

b. Metodologia emprada.

Per tal d'elaborar la present diagnosi, s'ha seguit una metodologia participativa i sectorial.

Participativa, en la mesura que s'han tingut en compte les experiències de les iniciatives ja assentades al territori. Hem volgut veure de l'expertesa de les activistes dels barris i les persones que treballen diàriament en les entitats, atès que són les que tradicionalment s'han encarregat de tenir cura dels béns comuns i de les xarxes de suport mutu dels barris de la Comunalitat.

Per aquest motiu, s'han mantingut reunions amb les diferents iniciatives del barris, on s'han compartit sinergies al voltant de les necessitats de la població en matèria de cultura, sostenibilitat i cohesió social, així com els espais on la Jacaranda pot ser d'utilitat, evitant duplicar projectes i treballant plegades per a la consecució dels objectius plantejats.

Pel que fa a la metodologia sectorial, amb l'objectiu d'esclarir i endreçar les diferents actuacions, s'ha dividit el treball entre els tres eixos d'actuació. Tot i això, entenem que tot el treball ha de ser orgànic i holístic, i la decisió de dividir la diagnosi en eixos respon, principalment, a la necessitat d'optimitzar els processos.

Eix 1. Cultura (lliure, comunitària, antiracista i feminista)

Antecedents

Cornellà de Llobregat és una ciutat amb orígens eminentment rurals, marcada per un paisatge ple de masies i camps que, amb els canvis econòmics i socials de la història recent del nostre país, es va transformar en una ciutat multicultural i dinàmica. Aquesta evolució ha portat a Cornellà a viure un enriquiment cultural que avui dia es reflecteix en una gran diversitat d'entitats i associacions culturals d'arrel i tradició catalana. Algunes d'elles amb més de cent anys d'història, d'altres més joves però igualment actives i presents en la vida de la ciutat. Totes elles, des de la seva creació, han jugat un paper fonamental en els esdeveniments festius i culturals que es celebren durant tot l'any.

Perfil sociològic de la població per al desenvolupament d'actuacions inclusives en l'eix de cultura lliure, comunitària, antiracista i feminista i en l'eix de cohesió social i igualtat d'oportunitats:

Al voltant del **22% de la població de Cornellà** està constituïda per joves d'edats compreses entre els **15 i els 34 anys**[1]. El conjunt de la població cornellanenca tendeix a l'envelliment, tot i que en els darrers anys hi ha una petita recuperació, amb tendència creixent, gràcies a la recuperació de la taxa de creixement juvenil. Aquesta circumstància, lligada al fet que la ciutat torna a ser receptora neta d'immigració, podria conduir, si es manté la tendència, a un repunt de la proporció de població juvenil. D'altra banda, la població es distribueix de manera desigual als diferents barris de la ciutat, i en aquest sentit destaca l'alta concentració de població del barri de Sant Ildefons, que també és molt significativa de cara a la població juvenil arribant al 30% de joves del municipi; i seguida amb diferència pel barri de la Gavarra amb un 23%. Cal tenir en compte aquesta dada a l'hora de desplegar les diferents actuacions en matèria de joventut arreu de la ciutat. Vetllarem perquè les nostres actuacions dirigits a joves joves estiguin distribuïts a partir dels dos nodes de les activadores que treballarem la part de cultura inclusiva i cohesió social: El Pati Blau Llibres i l'Ateneu La Nau i que arribin a tot el municipi, però cal reforçar i fer una actuació específica en el barri de Sant Ildefons.

Diversitat d'origen

Un dels elements més importants a l'hora de definir les nostres actuacions en un entorn de proximitat és la diversitat de la població a la qual ens adrecem. La nacionalitat d'origen, en aquest sentit, determina alguna de les dificultats més clares, per raons de llengua, hàbits i diferències culturals. L'objectiu de la comunalitat serà convertir aquestes dificultats en oportunitats d'enriquiment per la via del treball de la diversitat i la interculturalitat en un sentit integrador i no segregador.

Gairebé una quarta part (**24,3%**) de la **població jove de Cornellà d'entre 15 i 34** anys tenen una nacionalitat d'**origen diferent de l'espanyola**. El col·lectiu més nombrós és el d'origen **marroquí**, que suposa un 18,63% del total de persones amb nacionalitat

[1] Ajuntament de Cornellà de Llobregat, *Política local de joventut Diagnosi estadística. Pla Jove de Cornellà de Llobregat 2021-2024*, consultat en línia https://www.cornella.cat/ca/media/cornella-humana/joves/diagnosi-estadistica-pla-jove-cornella.pdf

estrangera. Si els agrupem per zones geogràfiques però, els més nombrosos són els provinents dels països de l'Amèrica central i del sud. Cal destacar l'elevada concentració de població immigrada en el barri de Sant Ildefons, amb el 27,8% de població estrangera i seguit a distància pel barri la Gavarra.

Segons dades de l'Idescat, l'any 2019 el 19,1% (1.468.433 persones) de la població catalana era d'origen estranger (per lloc de naixement). A Cornellà aquest percentatge s'incrementa sis punts, fins al 20,52% (18.182 persones); la xifra contrasta fortament també amb el percentatge a nivell comarcal, que tan sols és del 14,49%, gairebé sis punts menys. La més rellevant de la població migrada segons lloc de naixement és la marroquina, amb 3,54% de la població, però un 23,74% respecte a la població migrada i amb especial presència al barri de Sant Ildefons. Segueixen en nombre els nascuts a l'Equador, 3'40% de la població (un 17,9% respecte la població migrada), Perú, amb un 2'10% de la població (un 11,05% respecte la població migrada) i, per últim, Colòmbia, 1,29%, però amb un 6,77 de la població migrada.

Padró Municipal d'Habitants (PMH) 2021 Estrangers segons continent de nacionalitat (%)
Població de Cornellà de Llobregat 14.888 Població estrangera: 16,5% - Europa: 20,9% - Africa: 21,5% Globalitat del **Marroc: 19,7%** **- Amèrica: 45,5%** - Asia i Oceania: 12,1%

La barrera lingüística i les diferències religioses i culturals poden suposar un repte de cara a la integració comunitària, fet que es pot veure agreujat per l'onada d'extrema dreta que amenaça el món sencer. A més, Cornellà de Llobregat presenta moltes característiques de les ciutats dormitoris, fet que dificulta la cohesió social. És per això que les activitats encaminades a generar espais inclusius, a l'enxarxament amb espais que generin recursos accesibles i en diferents llengües, d'intercanvi d'experiències no segregadores i conèixer altres cultures prenen especial importància com a pas previ però necessari per empoderar les veïnes i que comencen a participar de la vida cultural, social i política de la nostra ciutat.

Aquestes dades posen de relleu la importància d'articular projectes i activitats que ajudin a la inclusió i a la cohesió social en actuacions transversals a tots els barris del municipi.

Necessitats identificades en l'eix cultura (lliure, comunitària, antiracista i feminista)

Entre les entitats més destacades trobem l'Agrupació Sardanista de Cornellà, els Amics de la Sardana de Cornellà, l'Associació 08940 Tabalers, els Castellers de Cornellà, els Diables de Cornellà, el Foment de Cultura Popular de Cornellà, l'Orfeó Catalonia, L'Avenç de Cornellà, entre d'altres. Aquestes entitats han aconseguit establir una xarxa de cultura popular arrelada a la ciutat, contribuint a la construcció d'una identitat col·lectiva. No obstant això, aquest ric teixit cultural també s'enfronta als reptes de la diversitat actual, fet que ha portat a la necessitat de repensar les propostes culturals de la ciutat per aconseguir una millor inclusió i representació de tothom.

Així, la necessitat principal és **crear una identitat cultural pròpia** que, tot i respectar les tradicions, sigui inclusiva i aculli totes les cultures, els diversos col·lectius socials i les noves formes d'expressió cultural. L'objectiu és que totes les persones, independentment del seu origen o situació personal, es sentin representades i acollides en la cultura de la ciutat. Això inclou la incorporació d'espais per a persones amb discapacitat, persones amb trastorns mentals, gent gran i altres grups sovint oblidats en les activitats culturals. Treballar amb les entitats per oferir formació i sensibilització en els valors comunitaris de l'EESS com l'antiracisme, l'educació en la diversitat, el feminisme i l'ecologisme

Un dels altres reptes identificats és la **difusió de les activitats culturals**, ja que hem constatat que molts veïns i veïnes de Cornellà no estan al corrent de tot el que passa a la ciutat. Això es deu, en part, a la dificultat de comunicar adequadament totes les iniciatives culturals que es desenvolupen. Sovint, els ciutadans se n'assabenten més de les activitats que es duen a terme a Barcelona que de les que tenen lloc al seu propi municipi, fet que posa en evidència una certa desvalorització de les iniciatives culturals locals en comparació amb les de la ciutat veïna.

Aquesta situació no es limita només a la difusió de les activitats, sinó també a la percepció que molts habitants de Cornellà tenen de la seva pròpia cultura i de la ciutat com a centre d'activitats culturals. Moltes de les iniciatives locals no tenen la mateixa

acollida ni reconeixement que les que s'organitzen a Barcelona, fet que genera una sensació de manca d'orgull local. Això ens obliga a generar espais de trobada i d'intercanvi que permetin donar a conèixer el valor de la cultura local, des de l'economia social fins a les arts i la creació artística.

Respostes que ja existeixen

- PATRONAT CULTURAL I RECREATIU
- AGENDA CULTURAL AJUNTAMENT
- SALA PADRÓ
- JORDIADA
- DIVERSES ASSOCIACIONS DE CULTURA TRADICIONAL CATALANA
- CORPUS, FESTES DELS BARRIS PROMOGUDES PER

Formes de resposta

La Comunalitat de Cornellà, amb el suport i implicació d'entitats locals, ha impulsat diversos projectes que busquen superar aquestes barreres i millorar la visibilitat i inclusió de tots els col·lectius de la ciutat. Un dels exemples més clars és el projecte **Autors i Autores Residents**, que ha creat un espai per als escriptors i escriptores locals perquè puguin compartir i donar a conèixer el seu treball amb la comunitat. Aquest projecte contribueix a posar en valor el talent creatiu de la ciutat i a fer que la literatura local tingui més visibilitat.

A la vegada, el **Club de Lectura LGTBIQ+** és un altre espai important que permet la trobada, el debat i la visibilitat del col·lectiu LGTBIQ+ dins del panorama cultural de la ciutat. Aquest projecte fomenta el reconeixement de nous referents literaris i de la diversitat de realitats que existeixen en la societat, a més a més, facilita la creació d'una comunitat que pot compartir interessos comuns i entendre's en un espai segur i respectuós.

Aquesta visibilització i creació d'espais per a la diversitat també es reflecteix en altres iniciatives com el **projecte d'urbanisme amb perspectiva de gènere**, que busca transformar l'espai públic per fer-lo més accessible i segur per a tothom, en especial per a les dones i els col·lectius més vulnerables. Aquest projecte aporta un enfocament

innovador a la planificació urbana, tenint en compte les necessitats específiques de gènere per garantir una ciutat més inclusiva i justa.

Els **contactes amb entitats com Cornellà Sense Fronteres, l'escola d'acollida lingüística Tanit i Club Social Espai 3 (Fundació Salut Mental Catalunya)** també són fonamentals per a la integració cultural de les persones migrades i aquelles amb problemes de salut mental. A través d'aquests projectes, es fomenta la cohesió social i es facilita l'accés a la cultura per part de col·lectius que sovint no tenen els mateixos canals d'informació ni accés a les activitats culturals.

Propostes a futur

Mirant cap al futur, hi ha diversos objectius que caldria potenciar per seguir avançant en la direcció d'una ciutat més inclusiva i participativa:

1. **Crear espais de visibilització i intercanvi cultural**
   És fonamental crear espais on totes les activitats culturals que es realitzen a Cornellà es puguin veure, escoltar i conèixer. Això pot incloure la creació de plataformes digitals o físicament accessibles que aglutinin tota la informació sobre els esdeveniments culturals locals i que facilitin la participació de tothom, especialment aquells que sovint se senten exclosos.

2. **Enxarxament de les entitats**
   Continuar amb l'enxarxament de les entitats culturals ja existents, promovent l'intercanvi de recursos, idees i activitats. Això pot ajudar a crear una xarxa més cohesionada i eficient que permeti difondre millor la cultura local i la feina de les entitats a tota la ciutat.

3. **Reforçar la comunicació i la difusió**
   És imprescindible aconseguir una major implicació de l'Ajuntament en la difusió de les activitats culturals locals. Això podria incloure una aposta més decidida per treballar amb els mitjans públics de la ciutat: butlletins municipals, ràdio pública, catàlegs de serveis i activitats de centres cívics i casals cívics i comunitaris, associacions de veïnes i veïns, per tal d'arribar a entitats i veïns i veïnes dels

diferents barris. Aprofitar els canals de comunicació com el **Cornellà Informa** i el **Què Fer a Cornellà** és una estratègia per visibilitzar totes les propostes locals.

4. **Manifest cultural comú**

   Les entitats culturals de la ciutat podrien redactar un manifest conjunt per reivindicar la importància de la cultura local i per posar en valor tot el que es fa a Cornellà. Aquest manifest no només serviria com a eina de visibilització, sinó també com a reivindicació del valor cultural de la ciutat, contribuint a fer créixer el sentiment d'orgull local i el reconeixement de la cultura popular com a part fonamental de la identitat de la ciutat.

Amb aquests esforços, Cornellà pot avançar cap a una ciutat més inclusiva, on tothom, independentment del seu origen, situació personal o gènere, pugui sentir-se part activa de la seva vida cultural i social.

Eix 2. Ciutat sostenible i economia de proximitat

Situació del comerç a Cornellà i al Baix Llobregat

Cornellà és la sisena població de l'AMB en número d'habitants, amb 90.303 segons dades de l'Institut Metròpoli al 2023[2]. Amb una distribució per districtes de 15.424 habitants al Centre, 6.587 a Fontsanta, 22.410 a Gavarra, 7.509 al Pedró, 5.927 a Riera i de 26.070 a Sant Ildefons. És, però, la ciutat més poblada del Baix Llobregat, amb una població que té un pes del 10,7% sobre la comarca i un superfície del 1,44%, convertint-se també en el municipi més densament poblat.

Pel que fa les característiques del **districte de l'Almeda**, ens trobem en un districte que amb una població de 6.545 persones (7'20% respecte Cornellà de Llobregat, sent l'únic barri que ha experimentat un creixement net la seva població del 1'5%). Segons la guia comercial de Cornellà, a data de 2023, l'Almeda compta amb 113 establiments, representant un 5'05% respecte el total d'establiments a Cornellà (2236), amb una ràtio de 57'92 habitants per establiment. En comparació amb altres barris ens trobem que el de Centre té 519 establiments amb una ràtio de 29'72 habitants, 68 Fontsanta-Fatjó y una ràtio de 96'87, 790 a Gavarra y una ràtio de 28'37, 195 al Pedró amb una ràtio de 38'51, 100 a Riera amb una ràtio de 59'27 i 449 a Sant Ildefons amb una ràtio de 58'06.

[2] Institut Metròpoli (2024), La Metròpoli en 100 indicadors, versió web https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2024/07/AMB_en_Xifres_2024.pdf

Per un altra banda, respecte als supermercats, on incloem també els petits establiments, al barri Centre hi han 14 amb una ràtio de 1 per cada 1.101'72 habitants, a Fontsanta 1 cada 1.646'75, a Gavarra 1 cada 933 habitants, al Pedró 1 cada 1.501'8, a Riera 1 cada 1.481'75. En aquest cas el barri de Almeda hi ha un establiment cada 1.636'75 habitants tenint una de les taxes més altes.

Cal afegir la peculiaritat urbanística del barri de l'Almeda, donat que està envoltat de polígons industrials i per el parc Can Mercader el que el fa estar a separat a una ràtio de 1 km de la resta del municipi. Per això, a diferència dels altres districtes aquest és l'únic que està completament desconnectat i per tant les necessitats de la població no es poden satisfer en barris propers. A més, podem dir que no hi ha un supermercat amb capacitat d'oferir uns preus competitius, a diferencia de la resta del municipi que compta amb comerços que tenen línies més enfocades a mercats via preus i qualitat-preu.

En relació a la **situació del comerç**, als municipis de l'AMB el comerç és ja el segon sector en destrucció d'ocupació amb 10.186 llocs de treball menys al 2024.[3]

Al Baix Llobregat, en termes absoluts, el subsector d'activitat que més ha patit pèrdua de llocs de treball el 2022 és el *comerç al detall* amb 270 persones menys.[4]

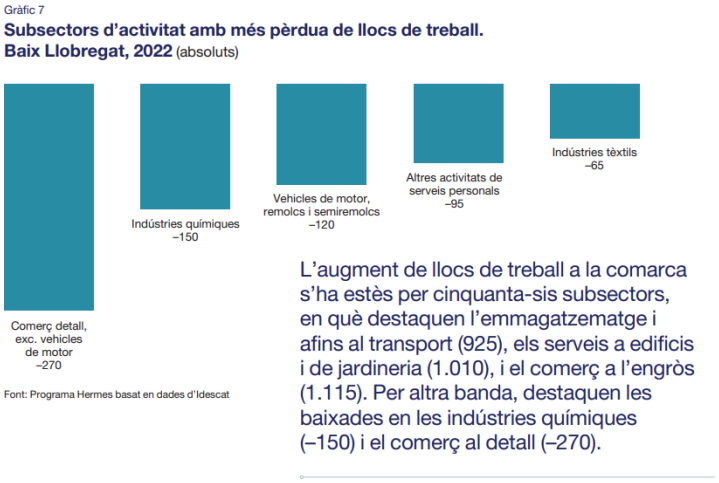

En la variació d'empreses registrades al Baix Llobregat entre el 2019 i el 2022, per sectors i subsectors, el comerç al detall, el comerç a l'engròs i els serveis de menjar i begudes són les que registren més pèrdues. Per municipis, **Cornellà destaca** per situar-se com un dels municipis que registra **més pèrdues de registre d'empreses**: −195 al 2020 i −35 al 2022.[5]

[3] Institut Metròpoli, La Metròpoli en 100 indicadors. Sectors més creadors i més destructors d'ocupació, 2024. Consultat a la web https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2024/07/AMB_en_Xifres_2024.pdf

[4] DIBA, Informe econòmic local de la província de Barcelona, Baix Llobregat, 2024. Consultat a la web https://www.diba.cat/web/informe-economic-local-de-la-provincia-de-barcelona/2023/baix-llobregat

[5] Ídem.

En **percepció de la població**, és al barri de l'Almeda a on la desaparició del comerç és ja la segona preocupació en l'esquesta GESOP del 2022.

ELS PRINCIPALS PROBLEMES DEL BARRI

		ELS PRINCIPALS PROBLEMES DE CADA BARRI						
	Total Cornellà n=600	Sant Ildefons n=176	Gavarra n=153	Centre n=102	Pedró n=51	Almeda n=40	Fontsanta n=40	Riera n=38
1r	Neteja	Inseguretat ciutadana	Neteja	Neteja	Neteja	Neteja	Inseguretat ciutadana	Neteja
2n	Inseguretat ciutadana	Neteja	Inseguretat ciutadana	Inseguretat ciutadana	Inseguretat ciutadana	Comerç (desaparició)	Incivisme	Estat de l'espai públic
3r	Incivisme	La convivència, mal ambient	Incivisme	Incivisme	Aparcament	Transport públic	Neteja	Incivisme
4t	La convivència, mal ambient	Incivisme	Aparcament	Circulació i trànsit	Espais verds	Inseguretat ciutadana	Circulació i trànsit	Accés a l'habitatge
5è	Estat de l'espai públic	Soroll	La convivència, mal ambient	Soroll	Manca d'equipaments	Urbanisme i obres	La convivència, mal ambient	Inseguretat ciutadana

El **perfil d'aturats al Baix Llobregat** el sector econòmic del "comerç, restauració i hosteleria" regista el segon percentatge més elevat del perfil de persones aturades estrangeres, un 22%.[6]

Del **cens d'empreses i ofertes comercials** de Catalunya, Cornellà ha patit un descens significatiu de m2 per 1000 habitants, passant dels 2.211 en 2018 als 1.286 en 2023. Hi ha una concentració a l'alça de comerços "Quotidià alimentari" (que inclou comerç al detall de productes alimentaris, begudes i tabac) arribant a representar vora el 50% el 2023[7]. Hi ha una tendència **al Baix Llobregat d'increment de la superfície de venda i una disminució del nombre d'establiments**, però augmenta la dimensió mitjana d'aquests.[8]

Necessitats identificades

Cornellà de Llobregat, com a moltes altres ciutats, s'enfronta a una sèrie de reptes per avançar cap a la sostenibilitat, especialment en el marc de l'economia de proximitat.

[6] Consell Comarcal del Baix Llobregat, *Informe Socioeconòmic Anual*, juny 2024. Consultat a la web https://www.elbaixllobregat.cat/sites/default/files/arxius-OCBL/Infoanual2023.pdf

[7] Generalitat de Catalunya, *Oferta comercial de Catalunya*, 2018-2023. Consultat a la web: https://censcomerc.empresa.gencat.cat/#/detall?tipus=municipi&nom=Cornell%C3%A0%20de%20Llobregat

[8] Segons les dades publicades per la Generalitat de Catalunya, l'any 2021 hi havia un total de 8.359 establiments comercials a la comarca que ocupaven una superfície de venda d'1.071.776 m2. Això suposa una davallada respecte a l'any 2019 d'un –4,1% en el nombre d'establiments, però un augment d'un 3,0 % de la superfície de venda. La densitat comercial resultant és de 10,03 establiments per cada 1.000 habitants, 5 dècimes menys que l'any 2019, i 1.286 m2 per cada 1.000 habitants, un 2,1% més. La superfície mitjana per establiment se situa en 128 m2, 9 m2 més que el 2019, un augment d'un 7,6%, per damunt del conjunt de la província (6,8%). Ibídem, Consell Comarcal del Baix Llobregat, pàg. 75.

Durant anys, el comerç local de Cornellà ha lluitat per mantenir-se surant en un entorn cada vegada més difícil. Malgrat el passat industrial i de cooperativisme obrer, l'economia de Cornellà s'ha anat caracteritzat per un elevat grau de dependència respecte Barcelona i altres municipis de la comarca, patint un procés de desindustrialització al llarg de les últimes dècades, la qual cosa ha tingut un impacte significatiu en el teixit empresarial de la ciutat, que ha comportat també la desaparició d'algunes cooperatives. L'abundància de grans superfícies comercials, les noves plataformes de distribució, junt amb l'augment de poder de les grans multinacionals i els efectes de la crisi econòmica han jugat un paper cabdal en el declivi del comerç de proximitat, que progressivament tanca les seves portes i deixa els nostres carrers deserts.

En concret, al barri de l'Almeda, a on hem impulsat la creació del pol cooperatiu, la segona preocupació de la població en l'esquesta GESOP del 2022 és la desaparició del comerç.

Els punts de venda de productes amb un enfocament cap a l'Economia Social i Solidària són molt pocs i lluiten per sobreviure. Botigues vinculades amb l'artesania, el producte de proximitat i l'economia circular en general, no van acompanyades d'un pla estratègic per impulsar i posar en valor aquestes activitats.

En conseqüència, hi ha una pèrdua del comerç local on es fomenten les relacions socials i de veïnatge amb repercussions significatives en el teixit social i comunitària de la ciutat.

La desaparició del comerç local ha comportat que:

- Hi hagi **menys interaccions socials**: el comerç local sol actuar com a punt de trobada per a la comunitat contribuint a un sentit de pertinença i identitat local, així com a l'establiment de relacions personals
- **No es fomenta la confiança**; les relacions establertes amb els propietaris de negocis locals sovint es basen en la confiança i el coneixement mutu. A considerar que els propietaris de les botigues poden adaptar els seus serveis segons les necessitats específiques de la comunitat.
- **Desapareix el suport a la diversitat econòmica**; el comerç local ofereix una gamma més àmplia de productes i serveis que reflecteixen les preferències i les necessitats locals. A més, els diners gastats en negocis locals tendeixen a

circular dins de la comunitat, beneficiant a altres empreses i contribuint al desenvolupament econòmic local.

- **No s'està preservant la cultura i la identitat local**; les botigues locals reflecteixen la cultura i la història d'una comunitat; la seva presència ajuda a preservar les tradicions locals i reforça el sentit d'identitat i pertinença entre els residents i d'això, Cornellà, ja gairebé no té.

Si mirem, en general, la part més vinculada amb la sostenibilitat ambiental, també hem de tenir present que hi una manca de sensibilització de la ciutadania respecte al tema de les 3R: reaprofitar, reutilitzar i reciclar i un problema notable de generació de massa residus i manca de reciclatge adequat. Això es pot veure al carrer, on la ciutadania continua fent un mal ús del contenidors sigui per desconeixement o per falta d'accions que fomentin i facilitin aquests aspectes.

Cornellà, a més a més, pateix indirectament de l'impacte ambiental negatiu derivat per la proximitat a l'aeroport al que suma plans urbanístics que en els anys han arrasat l'espai agrari al voltant de la ciutat perjudicant la zona natural i de ribera de la qual disposa.

La **pobresa energètica** també representa un aspecte destacat en el context urbà de Cornellà. L'absència de mesures específiques per a la generació i consum local i col·lectiu d'energia constitueix una preocupació, especialment per a les famílies en situació de vulnerabilitat que resideixen en habitatges amb deficiències d'aïllament i eficiència energètica.

Tots aquests factors influeixen alhora de generar efectes negatius sobre la salut, el benestar i la qualitat de vida dels veïns i veïnes de Cornellà.

Formes de resposta

Actualment, identifiquem diferents formes de resposta a la ciutat. A través d'aquestes accions, s'intenta abordar des de problemàtiques ambientals fins a qüestions de cohesió social i suport comunitari.Pel que fa la Sostenibilitat i Consciència Ambiental trobem **La Festa del Riu** (una jornada festiva i educativa organitzada per l'Ajuntament de Cornellà, amb l'objectiu de promoure els valors naturals del riu Llobregat i conscienciar sobre la seva preservació) i Les visites al riu i les activitats d'anellament d'aus, iniciatives també promogudes per l'Ajuntament que permeten connectar amb la natura i contribuir a la

conservació dels ecosistemes locals.Altres iniciatives dirigides a promoure la sostenibilitat son **El Mercat de l'Estalvi i el Mercadell**, un espai de trobada que promou l'economia circular i la reutilització d'objectes i serveis, seguint els principis de les tres R: reaprofitar, reutilitzar i reciclar. També s'han obert **Les Re-Parades,** antics quioscos transformats en espais de gestió de residus, una iniciativa de l'Ajuntament que té com a objectiu una millor gestió dels residus urbans i una reducció dels impactes ambientals negatius.

Amb la intenció de fomentar la cohesió social i la participació activa dels ciutadans en la vida comunitària destaca **La Bardissa**: un hort comunitari autogestionat que, no només serveix com a espai de trobada i reivindicació, sinó que també representa una resposta a les pressions de l'especulació urbanística.

Per promoure el comerç local existeix **Cornellà Compra a Casa:** una associació que agrupa comerços locals i promou el petit comerç, contribuint a mantenir viva la identitat dels mercats municipals i fomentant la interacció entre comerciants i residents.

L'Ajuntament es va sumar a la **Xarxa de Comerç Verd**, per fomentar el consum responsable, local i sense residus. El 2021 es van identificar 53 comerços que han estat certificats amb el distintiu Comerç Verd, de l'entitat Rezero. Els comerços certificats compleixen una sèrie de criteris pel que fa al tipus de producte que ofereixen, que promogui el consum km 0 i sense residus. Alguns dels criteris que s'ha tingut en compte són l'oferta de productes de proximitat, comerç just o ecològics i els que han reduït o substituït els embolcalls de plàstic.

Es tracta de comerços de diferents tipologies, com forns de pa, botigues d'alimentació, graneries, merceries, drogueries i botigues de roba, entre d'altres. Alguns d'aquests comerços es troben ubicats als mercats municipals on, tradicionalment, es pot fer un consum sense residus i de proximitat. I amb un recorregut ben llarg en el anys trobem també la **Botiga Solidària**, un projecte comunitari impulsat per l'àrea d'Acció Social de l'Ajuntament, que ofereix una resposta directa a la creixent demanda d'aliments bàsics per a aquells en situació de vulnerabilitat, involucrant entitats i voluntaris de la comunitat en aquesta iniciativa de suport social. Amb l'objectiu de combatre el malbaratament alimentari i fomentar el consum de productes de proximitat, l'Ajuntament va iniciar el **Servei de Reaprofitament d'Excedents Alimentaris** als menjadors escolars l'any 2022. A més, els diumenges es celebra el **Mercat de Pagès**, un punt de trobada entre els pagesos del Parc Agrari del Baix Llobregat i els consumidors, que ofereix la possibilitat d'adquirir fruites i hortalisses fresques directament dels productors locals. Així mateix, en diverses àrees de la ciutat es troben els **Horts Urbans i Escolars**, que tenen com a objectiu educar i sensibilitzar la ciutadania sobre el respecte pel medi ambient i la importància dels

aliments frescos i locals.A través d'aquestes diferents intervencions, s'espera promoure una ciutat més sostenible, inclusiva i cohesionada, on tant la preservació del medi ambient com el benestar social es converteixin en pilars fonamentals del desenvolupament comunitari.

Propostes a futur.

Un cop analitzades les necessitats de la població de Cornellà i les formes de respostes donades des de l'activisme i l'ESS a aquestes, considerem que la Comunalitat Jacaranda pot treballar amb la ciutadania i els professional a través de tallers, xerrades, activitats, mostres i fires, els següents aspectes:

- **Minimitzar el malbaratament alimentari**
- **Fomentar l'agricultura urbana o de proximitat** (fomentar el consum conscient)
- Aprofitar els **espais verds** que tenim a la ciutat i els beneficis ambientals i social d'aquests.
- Com a estratègia de suport cap al comerç de proximitat, fer un **mapatge de les possibilitats de sinergies entre els petits comerços de la ciutat** i actuar cap a elles.
- **Apropament i visualització de l'ESS**, oferir eines per millorar finançament i accés a subvencions, promoure l'impuls cooperatiu mitjançant cursos pràctics a les entitats.
- **Ecologística, mobilitat transformadora, ocupació digna**. Enfortiment del teixit comercial de proximitat oferint a comerciants i veïnat un recurs de paqueteria de dins la milla i potenciar una proposta de serveis ecologistics de nivell ciutat. Apostar per consolidar la mobilitat no contaminant al territori, i la promoció i sensibilització de la mobilitat activa (bicicletes, caminants i patinets).
- Divulgar sobre com **reutilitzar, reciclar** i minimitzar la generació de residu.
- Donar visibilitat de l'oferta al barri de realitats que ofereixen serveis/productes **artesans** i/o de **proximitat**, i/o que en general fomenten el respecte cap el medi ambient i l'entorn.

Eix 3. Cohesió social i igualtat d'oportunitats.

Necessitats identificades

Cornellà s'ha convertit en una ciutat dormitori, fet que ha generat una disminució del sentiment de pertinença entre els veïns i veïnes. El model urbanístic i econòmic implementat al llarg de les últimes dècades, basat en la creació de grans superfícies comercials i franquícies, ha afavorit la substitució del petit comerç local, contribuint així a la pèrdua d'identitat i a la desconnexió social. Aquest procés ha minat les bases de l'associacionisme i el teixit social de la ciutat.

Tot i que Cornellà posseeix una forta tradició industrial i cooperativista, l'economia local ha patit una gran dependència de Barcelona i altres municipis de la comarca, amb un procés de desindustrialització que ha afectat greument el teixit empresarial, incloent-hi la desaparició d'algunes cooperatives. Aquesta situació ha influït en la ciutat, que ha passat a ser un pol de serveis i una àrea on moltes persones es desplacen per treballar a altres municipis. Això ha afectat també el dinamisme associatiu i les activitats culturals i esportives dels barris.

En el camp de l'esport, tot i la riquesa i tradició esportiva de la ciutat (futbol, bàsquet, rugbi), la manca d'un sentiment arrelat de pertinença ha afectat negativament a la implicació ciutadana. La construcció de l'Estadi RCDE del RCD Espanyol i el centre comercial Splau ha prioritzat els interessos externs per sobre del suport a l'esport local, com el cas de la Unió Esportiva Cornellà, que ha de jugar a altres municipis. Això reflecteix una tendència més àmplia que afecta tots els àmbits de la ciutat.

Una altra gran problemàtica és l'accés a l'habitatge, que s'ha vist agreujada per l'especulació immobiliària i la gentrificació. Els preus de l'habitatge han augmentat de manera desmesurada, i l'oferta de lloguer és escassa. Aquests problemes es veuen agreujats per la manca d'ajudes efectives per accedir a l'habitatge, ja que les polítiques públiques se centren més en la creació de nous habitatges que en la creació d'una oferta d'habitatge assequible per a la població local. Així mateix, la renda mitjana a Cornellà (12.954€) es troba per sota de la mitjana estatal i autonòmica, la qual cosa fa que el percentatge de la renda dedicat al lloguer o hipoteca sigui molt alt per als ciutadans.

La baixa participació ciutadana en els processos de decisió municipal és una altra gran necessitat. La població ha perdut l'interès en la política i en els assumptes comunitaris, degut a la falta de canvis i d'oportunitats de participació efectiva. A això cal afegir-hi l'alta

taxa d'atur (9,5%), que se situa per sobre de la mitjana comarcal, i que afecta especialment a col·lectius vulnerables com dones, joves, persones migrants i majors de 55 anys. Tot això posa de manifest una gran desconfiança en el sistema laboral actual i una necessitat de noves oportunitats laborals, com l'autocupació, per combatre l'exclusió social.

La participació electoral ha disminuït considerablement, passant del 61,03% a les eleccions municipals de 2019 al 51,82% a les de 2023. Aquesta baixada també es reflecteix en la reducció de la militància en col·lectius i associacions, amb una notable absència de jovent en el teixit associatiu de la ciutat.

Formes de resposta

A nivell de sentiment de pertinença, diverses organitzacions locals mantenen viu l'esperit comunitari, com els col·lectius de festes populars, com Festes Alternatives KNY (amb 32 anys d'història) i Toc de Corn. També hi ha col·lectius de defensa del territori com la Plataforma Ribera Salines i l'Hort la Bardissa, que treballen per preservar els espais naturals i el medi ambient de Cornellà. A nivell de memòria històrica, l'Associació L'Avenc de Cornellà és un referent per a la protecció del patrimoni i la cultura local.

Pel que fa a l'esport, estem treballant conjuntament amb l'Associació de Veïnes i Veïns de Almeda per organitzar jornades esportives conjuntes, amb la finalitat de promoure el sentiment de comunitat i arrelament a la ciutat a través de l'esport. A més, hem creat des de la comunalitat una Denominació d'Origen (D.O.) de Cornellà, amb la col·laboració de diversos bars i restaurants locals, per revitalitzar la restauració de la ciutat i fomentar una economia local que tingui un sentiment de pertinença i recolzi els productes de la nostra comunitat.

En relació amb l'habitatge, la Plataforma d'Afectats per les Hipoteques (PAH) ha estat treballant durant anys per frenar els desnonaments a Cornellà. Al mateix temps, la Plataforma Ribera Salines, com a part de SOS Baix Llobregat, lluita contra la destrucció dels espais naturals de la ciutat i l'especulació immobiliària. Tanmateix, la manca de polítiques públiques efectives per garantir l'accés a l'habitatge continua sent una gran barrera.

Pel que fa a la manca de relleu generacional, alguns col·lectius com les festes alternatives han aconseguit integrar una nova generació de joves que revitalitzen el teixit social de la ciutat. Aquest relleu generacional és clau per garantir la continuïtat dels moviments socials i de les entitats de la ciutat.

A més, estem mantenint converses amb l'associació Cornellà Sense Fronteres i l'Associació Tanit per incloure les persones migrades en els processos comunitaris i de participació de la ciutat. És essencial garantir que aquestes persones siguin part activa de la comunitat i que tinguin un paper destacat en les dinàmiques socials i polítiques de Cornellà.

Propostes a futur

És essencial que La Nau i altres espais comunitaris de Cornellà esdevinguin punts de trobada i de creació d'activitats comunes que reforcin el sentiment de pertinença i generin béns comuns amb impacte durador. Per tal d'enfortir la cohesió social, cal teixir més xarxa entre els diferents actors i col·lectius dels barris, i fer més visible el nom de Cornellà com a ciutat activa i comunitària.

Així mateix, caldria promoure més entitats que se centrin en la ciutat i el seu patrimoni, i establir espais de trobada com xarxes de bars i restaurants amb responsabilitat social, amb esdeveniments comuns sota el projecte D.O. Cornellà.

Finalment, cal promoure la inclusió de les persones migrades en les entitats i col·lectius locals, i fomentar el seu empoderament mitjançant la participació activa i la creació d'espais de trobada comunitària. La Nau serà un dels espais on aquestes iniciatives podran prendre forma, oferint tallers, activitats d'ajuda mútua i creació d'iniciatives solidàries per a tota la ciutat.

Conclusions finals

A mesura que hem avançat en el desenvolupament de La Jacaranda i el seu projecte de comunalitat urbana, s'ha fet evident que, per aconseguir una veritable transformació

social i econòmica a Cornellà, cal una aposta clara per la coordinació i la cooperació entre les entitats locals, les veïnes i l'administració pública. La desvalorització i la desconnexió social que han marcat els darrers anys de la ciutat no es poden superar amb accions aïllades ni amb enfocaments purament individualistes. Per això, és fonamental generar espais de trobada inclusius que permetin reconnectar el teixit social de Cornellà, establint relacions directes entre els projectes locals i la ciutadania. Aquests espais, basats en els valors de l'economia social i solidària, la cooperació, el feminisme i l'ecologisme, són la clau per construir una ciutat més justa, equitativa i amb una millor qualitat de vida per a totes les seves habitants.

Fites aconseguides

El primer any del projecte ha estat fonamental per posar les bases d'una transformació que s'espera a mitjà i llarg termini. La celebració de la *Mostra d'Economia Social i Solidària* a finals de 2024 serà una fita important per visibilitzar la tasca que s'està realitzant des de la Comunalitat Urbana Jacaranda. Aquesta mostra no només vol ser un punt de trobada per a entitats i veïnes, sinó també una plataforma per promoure els valors de l'economia social, el consum responsable i la sostenibilitat, establint connexions directes entre els diferents actors locals.

La creació del primer *pol cooperatiu* a Cornellà també representa un avenç decisiu en la consolidació d'una economia local més justificada i cooperativa. Això no només millorarà les condicions laborals, sinó que també oferirà oportunitats de creixement i autoorganització per a les petites empreses i treballadors/es del municipi, que poden trobar en aquesta nova estructura un suport per a la seva estabilitat i autonomia econòmica.

Els projectes relacionats amb la *sostenibilitat* i el *consum de proximitat* també han donat fruits visibles, com la posada en marxa de la *Guilla*, una iniciativa de reaprofitament que permet, d'una banda, reduir els residus i, de l'altra, crear oportunitats de consum més just i respectuós amb l'entorn. Aquest tipus de projectes generen un impacte positiu directe en la comunitat, alhora que sensibilitzen la ciutadania sobre la necessitat de canviar les seves pràctiques de consum cap a models més sostenibles.

Un dels objectius destacats ha estat també fomentar la *inclusió* a través d'activitats per a joves. En aquest sentit, les *jornades esportives* han estat una eina fonamental per apropar els joves a l'esport i, més enllà d'això, a la comunitat. Aquestes jornades no només impliquen els joves en una pràctica esportiva saludable, sinó que també els ofereixen un espai per a la seva socialització, el seu desenvolupament personal i la seva integració en la comunitat. La creació d'aquests espais inclusius per als més joves ha estat un pas fonamental per generar una societat més cohesionada i equitativa a Cornellà.

La *Denominació d'Origen Cornellà* (DO) és una altra gran fita aconseguida. Aquesta iniciativa transversal ha estat un èxit per la seva tasca a l'hora de reforçar la identitat del municipi. El suport a la restauració local i la vinculació amb productes de proximitat no només té un impacte econòmic, sinó que també fomenta un sentiment de pertinença i de comunitat entre la ciutadania.

Aliances estratègiques: Eix Cultural i Eix de Cohesió Social

Un dels aspectes clau en el desenvolupament de La Jacaranda ha estat la creació d'aliances estratègiques tant en l'eix cultural com en l'eix de cohesió social. Les *aliances en l'eix cultural* han estat essencials per dinamitzar i enriquir la vida cultural de la ciutat, promovent la col·laboració entre entitats culturals, artistes locals i veïnes. Aquestes aliances han permès el disseny de diversos projectes culturals i activitats de sensibilització que han apropat la cultura a tothom, especialment a col·lectius en situació de vulnerabilitat.

D'altra banda, les *aliances en l'eix de cohesió social* han estat fonamentals per generar un entorn inclusiu i participatiu. Hem establert vincles amb entitats que treballen en l'àmbit de la immigració, la formació i la inserció laboral, així com amb serveis d'acollida i orientació social. La col·laboració amb *Cornellà sense Fronteres* i l'*Associació Tanit* permet incorporar a les persones migrades en el conjunt del projecte, garantint que ningú quedi exclòs de les oportunitats que es generen. Aquestes aliances han afavorit el disseny de programes específics per a la integració de les persones migrades, com activitats comunitàries i tallers d'orientació, contribuint així a una ciutat més diversa i cohesionada.

Revisió de la situació actual i propostes per al futur

Després de l'organització de diverses activitats, reunions i la celebració de la mostra d'Economia Social i Solidària, hem pogut identificar les àrees en les quals cal continuar treballant per consolidar els projectes de transformació a mitjà termini. La creació d'aliances estratègiques amb més entitats locals i l'administració és crucial per garantir que els canvis siguin duradors i generin un efecte real sobre la comunitat. Aquesta consolidació passa per la creació d'itineraris de formació i inserció laborals, amb un enfocament especial en la inclusió i la integració del jovent de Cornellà, que es veuen especialment afectats per l'atur i la precarietat laboral.

Una de les línies de treball futures serà la continuació de la *Mostra d'Economia Social i Solidària* com a eina d'incidència política i social, amb l'objectiu de crear una xarxa cada vegada més àmplia d'entitats i veïnes implicades en els valors de l'economia social i solidària. Aquesta mostra haurà de ser també un espai de sensibilització i formació, amb tallers que apropin els conceptes de sostenibilitat, igualtat, governança i drets laborals a la ciutadania, i una plataforma per compartir bones pràctiques entre empreses i entitats locals.

Una altra gran línia d'acció serà el desenvolupament i l'ampliació de la *Denominació d'Origen Cornellà* com a projecte transversal que impliqui la major part de comerços i empreses locals. Aquesta iniciativa ha de seguir creixent, amb noves accions per a millorar la visibilitat del comerç de proximitat, oferint també eines que permetin millorar la seva presència en línia i augmentar la seva competitivitat.

En paral·lel, hem d'impulsar la creació de circuits de distribució sostenibles, amb criteris ecològics i de justícia social, a través d'iniciatives com *Ecologística*, que promoguin una distribució de productes locals amb la mínima petjada ecològica. Aquest tipus de projectes ajuden a reduir els costos logístics i afavoreixen el comerç just, al mateix temps que promouen una economia verda i respectuosa amb el medi ambient.

També és necessari seguir treballant amb l'administració per acostar més veïnes i entitats a l'economia social i solidària, fent créixer la xarxa de col·laboració i creant més espais de participació per a la ciutadania. A més, es fa imprescindible continuar amb les

activitats de sensibilització sobre el consum de productes de temporada, de proximitat i la necessitat d'adoptar hàbits més sostenibles.

Finalment, la creació d'una aliança estratègica amb l'Àrea de Gestió d'Acció Comunitària i Recursos al món Associatiu serà fonamental per oferir formació i eines als col·lectius locals en l'àmbit de l'economia social. Això, juntament amb la formació específica per al jovent, en temes com l'emprenedoria social, la inserció laboral i la gestió comunitària, contribuirà a crear una ciutat més cohesiva, solidària i empoderada.

En resum, les fites aconseguides fins ara són només el començament d'un procés de transformació que ha de continuar creixent i consolidant-se a llarg termini. Cornellà té l'oportunitat de convertir-se en un referent de l'economia social, la sostenibilitat i la justícia social, amb un projecte comú que integri totes les veïnes i entitats de la ciutat en la construcció d'un futur més inclusiu i cooperatiu.